

MUISTOJA JA HAVAINTOJA MATKOILTA.

Yöihiniset, pörssi ja kaksi sanomalehteä.

(Jatkoa.)

Jos asia ei olisi niin pahasti vanhentunut pitäisi minun nyt kertoa havainnoitanj sosialistipuolueen kansalliskonventsiosta. Mutta kullakin on aikansa ja tämänkin asian aika on jo ehdottomasti ohi. — Sempävuoksi jätänkin Chicagon ja hyppään New Yorkkiin, jossa hetimiten Chicagosta palattua käväsin. — Saavuin sinne eräänä lauvantai-iltana jälkeen klo 10. Vaikka en ollutkaan ensikertalainen New Yorkissa vaikuttaa sinne saapuminen omalla tavallaan, tietäissä, että joutuu itseasiassa maailman suurempaan kaupunkiin, jolla on sängen runsaasti puoleensa vetävää merkillisyyttä tarjottavana nähtäväksi.

Luonnollisesti en mennyt New Yorkkiin vallan iluan taskurahoja, jossa elämää — varsinkin siellä — mitataan tai arvostellaan dollarien valossa. Olin varannut kokonaisen dollarin. Mutta olin sittenkin liian hupa ja se johti pieneen seikkailuun. Kaupunkiin päästyäni täydyin tyydyttää "henkisiä nautinto-haluja", ostamalla 10c. maksavan sikaretti paketin — jällelle jäi 90c. Sen piti riittää sekä yösijasta että illallisateriasta. Näyttihän siinä olevan kylläksi noihin tarkoituksiin. — En siis juuri erityisesti pitänyt silmällä, valitessani ruokailupaikkaa, huonon näköistä, joka tavallisesti on halpuuden merkki. Mutta se varomattomuus samalla johti onnettomuuteen. Samalla kun ruokannoskin tuotiin, jätettiin lippu laskuksi, joka osoitti 65c. Ei ollut muuta neuvoa kuin syödä vaan ja maksaa pois. Jällelle

jääneellä 25 sentillä olisi pitänyt saada yösiija "hotellissa", mutta niin halpaa, jotenkin "luotettavan" näköistä hotellia en satunut tapaamaan ja tuttavien luokse oli jo liian myöhänen lähteä koluamaan. Päätin siis jäädä yöksi kadulle. New Yorkissa ei tarvitse olla yksinäisenä yökulkijana. Löytyy katuja, joilla parhaan yöajan vallitessa, tuossa 1—5 aamuyöstä on yhtä vilkas ihmisliike kuin 300—400 tuhannen kaupungin liikkeen vilkkaimmillaan olessa, vilkkaimmissa liikepaikoissa. Mitään matkan päämäärää ei näillä öisillä vaelteliolla näyttänyt olleen; kävelivät vaan edestakaisin katuja, varsinkin naispuoliset, öisen kävelyn ystävät, joilla sitäpaitsä oli hellä kaihoava katse tarjottavana yhdelle ja toiselle. Sen yleisen havainnon saattoi tehdä näistä yöihmisistä, että he keskenään näyttivät sangen ystävällisiltä — ikäänkuin toistensa kanssa tuttavuussuhteessa olevalta seurapiiriltä — turha kursailu ja kainostelu ei näytä kuuluvan heille.

Aamu valkenee, taivaan rannalta kajastaa heikko hohde, aurinko kohottaa katseensa ylös, pilvenpiirtäjien latvoihin, heijastaa niihin, vaikka niiden juurilla vielä öiset haamut hiipivät. Yöihmiset käyvät veltommiksi, katseet ilmeettömiksi ja hermostusta ilmaiseviksi, useat hoipertelvat huomattavasti.

Aamun ylä valjetessa alkavat sanomalehdet ilmestyä ja sanomalehtipojat ilmestyvät yöihmisten sekaan, jotka halulla ostavat niitä ja siinä yön ja päivän rajoilla häviävät kuin lepakot aamun valjetessa.

Ne, jotka näitä yöihmisiä tarkemmin tuntevat, väittävät, että ne ovat kahdenlaista joukkoa. Naispuoliset niistä ovat enemmäksään varsinaiselta ammatiltaan ompelijattaria, konekirjoittajia, osastokauppojen myyjätyttöjä j. n. e., jotka tavattoman pienen palkkansa lisäksi, kukin aina omien edellytyksiensä mukaan etsivät palvelusta kapakaelämää viettäville herrasmiehiltä hienoimmista ja huonoimmista kapakoissa.

New Yorkissa löytyy yöihmisiä, paitsi näitä liikkuvia. Niitä tapaa puistoissa. Luullakseni näin eripuistoissa yhteensä penkeillä — enimmäkseen istuen nukkumassa muutamia tuhansia ihmisiä ja asiantuntijat väittävät etten osannutkaan niihin puistoihin, joissa niitä viljemmältä on. Ne ovat ihmisiä, joilla ei ole huonnollisesti minkäänmosta kotia, sillä päivän selvästi eivät he

siinä tapauksessa käyttäisi lepopaikkanaan puiston penkkejä, jotka sitäpaitse ovat tarkasti käytetyt, joissa harvoin saa tilaisuuden makaamaan heittäen, levätä.

Nähdessä sydän kesällä, viileinä öinä tämäntapaista yönviettoa ja lepoa, näyttää se jotenkin mahdolliselta, mutta kun johdattaa mieleensä syksyn sateiset, koleat ja kylmät yöt, puhumattakaan talviöistä ja kuitenkin nuo ihmiset ovat aina pakotettuja viettämään öitensä joko jumalan tuulien, ryöppyjen ja myrskyjen käsissä — nälkäisinä tai joissakin "hoopo-hotellissa", 10—15 sentin sijoilla, joissa yhdessä pienessä onnettomassa huoneessa, joukottain miehiä nukkuu, kissan kokoisista rotista, joka sorttiin pienempien eläimien kalvaessa. Sellainen elämä on helvettiä pahempaa.

Me olemme hyvin herkkiä syyttämään kapakoitsioita tunnottomuudesta, mutta kapakoitsijat suurissa kaupungeissa, sellaisissa kuin New York, elättävät n. s. "free lunsh"-järjestelmällään tuhansia ihmisiä, jotka valistunut yhteiskunta ja kristillisen rakkauden sadat ja tuhannet kirkot antaisivat kuolla kynnyksiensä edessä ennenkuin antaisivat suojaa ja turvaa edessäsi määrässä kuin tunnottomat kapakat. Yhteiskunta, kantaessaan valistuksen ja yhteisen edun lippua, antaa elämänmurjomille ihmisille vankilaa ja hirsipuuta; kristillinen kirkko, joka hallitsee taivaanvaltakunnan avaimia maan päällä ja edustaa Kristuksen armoa, antaa heille helvettiä; tunnoton ja hävytön kapakoitsija ei ainakaan tee pahemmin kuin nämä kaksi edellistä.

Jättäkäämme jo nämä öisen näkemisen vaikutelman luomat mielikuvat. — Voimme puhua päivästäkin. New York tekee paljoa siistimmän vaikutuksen ulkoasuunsa vuoksi kuin Chicago. — New York on yleensä melkein savuton jota vastoin Chicagossa ei aina näe savun sekaisen sumeen vuoksi toiselta puolen katua toiselle. Mutta mitäpäs nyt niistäkään olisi tarpeellista haastella, kumpiko tekee edullisemmän vaikutuksen. — Se vaan on varma, että molemmatkin näistä kaukungeista ovat liian suuria ja mahtavia ihmiseen verrattuna. Ei missään ihminen tunne onaa vähäpätöisyyttään paremmin kuin New Yorkin pilvenpiirtäjien keskellä. muurallaispesän tavoin kuhisevassa ihmimeressä, jossa liikettä on kaikkialla; vähäinen pinta vaan jalkain alla ja maan sisällä kiittää pikajunat hurjasti; maan-

päälä taas sähköraidevaunut, automobiilit, hevoset ja ihmiset, toinen toistaan kiertäen ja väistäen; ilmassa taas lentää junat hirmuisella jyrinällä. Ihminen ne on kaikki siten tehnyt ja järjestänyt, mutta kuitenkin ihminen, paljaana yksilönä, tuntee, ei painavansa mitään, ympäristöönsä itseään verratessa.

* * *

Paljon puhutaan pörssikeinottelusta, New Yorkissa sille asialle on omistettu yksi kokonainen katu — siltä se ainakin näytti. Osakemarkkinat olivat käynnissä, vaikka ne tänä vuotena ovat tavallista hiljaisemmin käyneet, sekä kadulla että kadun varrella olevissa rakennuksissa. Kadulla on sitä varten erityisiä aitiota.

Pääsin pistäymään itse pääpörssiin. Ei ollut erityisen kiihkeä aika. Mutta käsityksen siitä pelistä kyllä sai — sanoin käsityksen, sillä sanomisella on rajoitettu merkitys. Tarkoitoin sanoa, että siellä saa selvän käsityksen siitä kuinka "omaisuuden jakajat" toimivat, kuinka ne varastavat ja pettävät. Ei sovi ajatella, että ne tyhjän tähden, leikin vuoksi vain siellä pelasivat.

Tosiaan, pörssipeli muistuttaa hyvin järjestettyjen varas- ja rosvosakkien toimintaa.

Ehkei lukia ole ollut tilaisuudessa näkemään sitä. — Hyvin järjestetyillä rosvo- ja varasseuroilla on omat salaperäiset merkkinsä ja puhelutapansa, jonka merkityksestä ei sivullinen tiedä mitään ennenkuin näkee seuraukset. — Niin juuri tapahtuu pörssissä! Määrätyillä pelaajaryhmillä on omat salaperäiset merkinantojärjestelmänsä, käytetään katseita, pään liikuntaa, määrättyjä liikkeitä, ja sormipuhelu sovitulla tavalla on yleisesti käytännössä. Luonnollisesti pääpelaajilla on selvänä koko asema mahdollisemman tarkasti. Suurilla rosvoilla on aina suurempia menestymismahdollisuuksia. Ne pelaavat joskus hävitäkseenkin pikkurosvojen hyväksi, saadakseen heitä sopivana hetkenä huiputtaa kerrassaan masentavasti.

Mutta itse asiassa ei meillä ole näiden kanssa mitään tekemistä — pelatkoot ja hävittäkööt toisiaan. Mitä se meitä liikuttaa? Mutta he eivät pelaa ja hävitä omiaan, he jakavat varas-tamaansa saalista, määrailevät pelillään kenelle se kuuluu.

Täytyy johdattaa mieleensä kaivosmiehet, jotka vuolevat vuorista metalleja, alttiina tuhkatieheään tapahtuville joukkomurhille, täytyy muistella lapsityötä tehtaissa ja etelän puuvillaviljelyksessä ja teollisuudessa, joiden oloista ja asemasta kerrotaan aivan kamalaa, ei saa unhoittaa näivettyneitä tehtaissa työskenteleviä miehiä ja naisia, täytyypä ottaa huomioon farmarit, joiden sato, suureksi osaksi, heistä monelle, näkymättömän käden kautta häviää kuin tuhka tuuleen, ja monta muuta asiaa täytyy muistaa — vasta sitte saa pörssielämästä oikean käsityksen ja tunnelman, vasta sitte voi ymmärtää, että he eivät ole leikkiviä ajan kuluttajia, mutta voroja, jotka jakavat keskenään kaivosmiesten työntuotteet, ryöstävät leskien ja orpojen leivät, näivetyttävät lapset ja painavat ns. itsenäiset maanviljelijät maaorjiksi jne. Näiden työntuotteita he varastavat ja niiden jakamisesta on kysymys pörssissä.

Harvoin muistavat tehdastyöläiset ja sulimojen raatajat helvettiä muistuttavien uuniensa ääressä hikoillessa ja nääntyessä, kaivoksien komeroissa, henkensä uhalla, työvoimiansa kauppaavat miehet, että heidän ja pörssin välillä on mitään suhdetta.

Astuissani alas pörssirakennuksen tai ehkä paremmin sanoen rosvojen työpajan komeita rappusia, huulen, että sanoi sielussani helvetti nielköön koko porvarillisen ja kamisjärjestelmän. — Mutta se seisoo lujasti, seisoo siksi kuin jokayksi rosvoittava toistaa samat sanat, toistaa ne ei ainoastaan sanoina mutta toiminnalla.

* * *

Pörssitunnelmien vielä vaikuttaessa, pistäydyin yhden maailman suuremman sanomalehden *World in*, mahtavaan, marmorilla sisustettuun konttoriin, pyytäen, sanomalehtimies kun esitin olevani, saada nähdä maailman mahtavimman lehden vehkeitä. Minulle suotiin opastaja, joka kuletti joka osastolla — avuliaasti opasteli kaikkien mahdollisten seikkojen tarkastelua. Somaa oli nähdä maailman suurinta sanomalehti-*“rukkiä”*, joka tunnin ajalla syöksee, tarpeentullen, 72-sivuista lehteä 60,000 kappaletta. Ja se ei ollut ainoa *“rukki”*, niitä oli aika suuria koneita, paitsi mainittua, toista kymmentä. Latomaosastolla oli la-

tomakoneita avaran rakennuksen yksi kerros täynnä ja opastaja sanoi liikkeen palveluksessa olevan 400 latojaa — tarvittiinpa erityinen, useahenkinen toimistokunta käsikirjoitusten jakoa varten.

Worldin rakennus käsittää puoliväliin toistakymmentä kerrosta ja joka kerroksessa on liikkeen eriosien toimintaa varten käytännöllisesti järjestettyjä virastoja. Myöskin sähkölennätinlaitos on Worldin toimiston yhteydessä.

Tällaisella sanomalehdellä on tavaton merkitys porvarillisen maailman palveluksessa, se on "pörssi-eraftarien" mahtava linnoitus, linnoitus puolustusta ja hyökkäystä varten.

Vielä kävin The New York Evening Callin toimistossa, muutama päivä ennen käyntiäni pystytetyn sosialistilehden "pajassa". Vaikea sitä oli löytää — löytyi sentään monien kyselyjen ja opastelujen jälkeen. — Aivan oikein! Vanha haiseva rakennus, kapeat raput, pimeät ja pitkät. Täytyi nousta ylös monta kerrosta. Vihdoin tulin sille "lattialle" jossa tämä maailmaa valloittamaan lähtenyt "paja" sijaitsi. Se oli pitkän kapean rakennuksen yksi kerros. Toimitus, konttori ja latomo oli sijoitettu samaan, koko kerroksen käsittävään huoneeseen. Tämä oli siis täydellinen vastakohta sille sanomalehtipajalle, jossa edellä olin käynyt. Edellinen näistä edusti vanhaa, korkeudetaan alas syöksyvää maailmaa, jälkimäinen uutta maailmaa, joka raivaa itselleen aluetta päivä päivältä.

(Jatketaan.)

F. J. S—ä.

